

Kauko Parkkinen: Totuuden viimeiset hetket s. 150 (1993)

Farssin aineksia näytelmäkirjailijoille

Itse olin aiemmin mainitussa Helsingin Sanomille lähetetyssä kirjeessäni olettanut, että ulkopoliitikan Koivisto ilman muuta pystyy hoitamaan. Mutta menipä arvio pahasti pieleen. Myös ulkopoliitikan rakennemuutos eteni Koiviston toisella kaudella sellaista vauhtia, että Koivisto putosi kuin eno veneestä. Selitys löytyy jälleen hänen käänteisestä logiikastaan ja pers-pektiivistään.

Edellä mainittu Sampo Ahto mainitsee eräässä kolumnissaan, miten näytelmäkirjailijat ovat kiitollisia vuoden 1939 ulkopoliitikoillemme, jotka antoivat hyviä aiheita myöhempiin menestysnäytelmiinh. Hän jatkaa: ”Tulevat kirjailijat varmaan kerrassaan hykertelevät työstäessään kirjallisiksi tuotteiksi 1990-luvun alun Suomen ulkopoliitikan aikaansaannoksia. Aineksia riittää ainakin farsseihin, mutta saattaa niistä syntyä tragedioitakin.”

Konkreettisina esimerkkeinä toivoajattelusta Ahto mainitsee, miten Koivisto Gorbatshovia vastaan suunnatun vallankaappauksen jälkeen oletti, että tämän avovalta oli muka lujittunut.

Olettaa kyllä voi, että kirjalliset tuotteet menevät pikemminkin tragedian puolelle, mutta saattaisi siitä syntyä farssinkin aineksia, jos kuvittelisi, että Koivisto kosti Bushin jujutuksen syöttämällä tällekin tuota käsitystään Gorban lisääntyneestä ja edelleen vakiintuvasta arvovallasta. Yhdessähän nämä kaksi kaikkien Persianlahden sotaveteraanien ja siviiliuhrien äitiä kohta sodan jälkeen muistelivat Valkoisessa talossa vanhoja seikkailujaan.

Kissankorkuisten otsikoiden mukaan silloin tapasi toisensa kaksi realistia. Asiallisempaa olisi ollut puhua kahdesta kyynikosta.

Kukin päätelkään itse, kumman kirjallisuuden lajin puolelle menevät kaiken jälkeen Koiviston omat jeesustelevat loppusanat offensiivista koko surullisen vaalikauden 1987-1990 muistotilaisuudesta eduskunnassa 12.3.1991: ”Materiaalisten tuhojen korjaaminen voi alkaa, inhimillinen tuska ja kärsimys eivät ole korvattavissa.”

Vähitellen kyllä Bushille itselleenkin selvisi käyttämänsä asiantuntijan todellinen taso, kun hän valitteli, että tuli pantua munat vähän liian reilusti samaan Gorban koriin. Eräs kirjoittaja pelkisti Bushin vaalitappion seuraavasti: yksinkertaistettuna Bushin perusongelma oli se, että hän halusi vain olla presidentti. Hänellä ei ollut visioita, suunnitelmia tai ohjelmia, joita hän halusi ajaa ja toteuttaa.

Vaikuttaako mitenkään tutulta?

Edellä kirjeessä Koljoselle on jo lyhyt lainaus siitä Koiviston Paasikivi-Seurassa 27.11.1989 pitämästä puheenvuorosta, joka sitovasti osoitti hänen todella olevan lopullisesti ulkona käynnissä olevasta prosessista.

”Vakiintuneen eurooppalaisen yleisasetelman” muuttumattomuutta hän perusteli seuraavasti: ”On olemassa suuria intressejä estää kovin rajujen muutosten tapahtumista ja on olemassa monia pidäkkeitä, joita voidaan tähän suuntaan käyttää.”

Mitään epäilystä ei ole siitä, etteikö lausuma vastannut Koiviston toiveajatuksia. Selvää oli myös, että hän horjumatta luotti suuriin jarruttaviin intresseihin ja pidäkkeisiin.

Muita vastaavia viisauksia Koivisto esitti hieman aiemmin, 24.9.1989 Helsingin Sanomien haastattelussa, samassa, jossa myös adrenaliinia erittyi.

Kysymys: Kansallisuusongelmia tulee Neuvostoliitossa esiin lähes päivittäin muuallakin kuin Baltiassa. Näettekö merkkejä, että Neuvostoliitto olisi hajoamassa?

Vastaus: En näe.

Kysymys: Kansallisuusliike levisi viimeksi Ukrainaan. Onko mahdollista, että kommunistinen puolue menettää Neuvostoliitossa yksinvaltansa?

Vastaus: En näe, että se menettäisi.

Kysymys: Onko Gorbatshovilla mahdollisuuksia nostaa Neuvostoliitto taloudellisesti jaloilleen?

Vastaus: On

Kysymys: Onko näköpiirissä, että kommunismi luhistuu taloudellisena ja poliittisena järjestelmänä?

Vastaus: Ei

Kysymys: Onko sellainen mahdollisuus olemassa, että (Itä-Euroopan piiristä) rupeaisi nousemaan kansallisvaltioita?

Vastaus: Minä en näe semmoista mahdollisuutta.

Lähes neljä vuotta sitten annettuja lyhyitä ja selkeitä vastauksia nykyhetken polttavimpiin kysymyksiin. Ja kaikki tarkalleen oikeita, varsinaisia täsmävastauksia. Koivisto sanoi, ettei hän nähnyt mitään kysyttyä seikkaa olevan tulossa, ja sen paikkansa pitävyyttä ei varmasti ole syytä epäillä. Kuinka hän olisikaan voinut peruutuspeilistään sellaista nähdä? Siinä se on sokean vaikeus, kun ei näe. Kyllä siitä voisi joku kevytmielisempi Sampo Ahton kaipaamia farsseja kirjoitella.

Tämä presidenttimme näkökyvyn puute on niittänyt, sananmukaisesti, satoa niin koti- kuin ulkomaisillakin kentillä. Eivätkä ne ole kunnian kenttiä.

Kauko Parkkinen: Hyvästi Muumimaa – jälkeen turbulenssin 2011

Osoitapa, Jungner, rakkautta, ja hoida hyvitys loppuun asti edes perheelle, Sepolle se ei enää ole mahdollista. Saat myös tästä kertovan kirjani *Laillinen murha*.

Puheesi kasvuyrittäjyydestä on joko täydellistä tietämättömyyttä tai räikeää huijausta ainakin niin kauan, kunnes edes ensimmäinen kivi on poistettu yrittäjän polulta. Vai sitäkö se on, että ketä demari rakastaa, sitä hän kurittaa?

Jos tuon rakkauden todellinen laatu on unohtunut, verestäpä muistiasi vaikkapa katsomalla Jussi Jurkan loistava roolisuoritus *Punaisen viivan* Puntarpäänä. Ei häntä voi juuri rakkauden apostolina pitää. Pikemminkin hän on ilmetty Eero Heinäluoma eduskunnan kyselytunnilla. Milloinhan ”Heinis” alkaa lasketella rakkauden kieltä?

Tämä uusi poliittinen kulttuuri kumpuaa siitä tyhjiöstä, että puolue on hukannut identiteettinsä ja suuntansa, kun sen tehtävä on päätynyt. Puolueen katekismus *Erfurtin ohjelma* tehtiin Saksassa mittatyönä teollisuusyhteiskuntaa varten. Kun sitä ei enää ole, puolue on jäänyt tyhjän päälle irratiionaalisten voimien vietäväksi ja julkisuushakuisten seikkailijoiden turvasatamaksi.

Erfurtin ohjelma on täsmälleen vastakkainen Jungnerin puheisiin verrattuna. Se perustuu oletukseen, että pientilalliset ja -yrittäjät ”pelastetaan” suuriin yrityksiin ay-liikkeen joukkovoimaksi. Se heijastaa Timo Soinin termin ”karvapersedemarin” kuten Matti Putkosen maailmankuvaa.

Kansanko edustaja?

Urpilaisen mukaan puolue on nyt kansan edustaja. Erfurtin ohjelman tavoite oli kuitenkin vallan saaminen täydellisesti työväenluokan käsiin. Sen onnistuminen oli jo aivan ovella, tai Kremlin portilla, kun Neuvostoliitto kaikkeksi onnettomuudeksi sortui. Siitä ei vieläkään voi meillä puhua avoimesti, kun Kanavaakin johtaa päivystävä dosentti, jonka sisällä asuu pieni demari (jäljempänä).

Oletkohan, Jungner, unohtanut, mihin puolueeseen jouduit. Mielessä on ehkä nuorsuomalaiset, jonka eurovaaliehdokkaaksi puolueen arkkiguru Jaakko Iloniemikin siirtyi. Vahinko, että Risto Kuisma ehti ajaa alas Remonttiryhmänsä.

Iso poliittinen ympyrä on sulkeutunut, kun Jungner jo ennen puoluesihteeriyytään haukkui Liisa Hyssälän valinnan Kelan johtajaksi alimpaan kattilaan. Siinä hän oli hyvällä asialla mutta väärässä puolueessa.

Poliittisten virkanimitysten vyörymäinen lisääntyminen alkoi vuoden 1966 vaalien

jälkeen Rafael Paasion hallituksen toimesta, kun SDP raivasi tietä paitsiosta valtaan. Kalevi Sorsan työryhmä johti operaatiota vuodesta 1971, mikä on jäänyt muistelmakirjailija Paavo Lipposelta huomaamatta. Seuraukset yhteiskunnalle saattoi ennakoita jo tuolloin.

Määritelmän mukaan virkanimitys on poliittinen, jos nimityksen ensisijainen kriteeri on henkilön puoluekanta. Tämä johtaa siihen, että yhteiskunnan tukipylväät eivät ole tasavahvoja, ja eri puolueiden vuorotellessa vallassa syntyy virkakoneistoon keskenään kahinoivia kuppikuntia. Alpo Rusin kirja *Vasemmalta ohi* osoittaa, millaista mekkalaa syntyi ulkoministeriössä, kun demarit vyöryttivät asemia kepuvetoiselta ”everstijuntalta”.

Virkamiesten taso laskee, koska pätevimmän valinta on onnessaan, ja ”oikeaan” puolueeseen kuulumattomat eivät edes hae virkaa. Paasio valitti, että poliittista toimintaa pidetään ”pikemminkin rikollisena kuin ansiona”. Kommenttini tähän oli, että ”poliittinen toiminta katsotaan rikolliseksi nimenomaan poliittisessa nimityksessä, jos se on tapahtunut oikean puolueen ulkopuolella”.

Nyt iso ympyrä on sulkeutunut. SDP rynnisti kirjoituksen aikaan valtaan, nyt yli 40 vuotta myöhemmin on alkanut ulosmarssi, ja Jungner pitää kepulaisen valintaa Kelan johtoon rikollisena.

Puoluesihteri Mikael Jungner, jäsenkirjasi avasi tien Ylen johtajaksi, ja puoluesihterin vakanssi aukeni, kun edeltäjäsi sai poliittisen virkanimityksen Turun apulaiskaupunginjohtajaksi.

Sekä puolueesi että henkilökohtaisen historiasi vuoksi olet aivan hännillä siinä joukossa, jolla on oikeus arvostella poliittisia virkanimityksiä. Josko olet jonossa lainkaan. Räsitteenasi on kolminkertainen jääviys. Poliitikassa tosin ”kaikki on mahdollista”, mutta ehkä pieni häpy olisi kuitenkin paikallaan.

J.K.

”Uusi SDP” ei ole mahdollinen, ellei selvitetä edes lähimenneisyyttä, vaikka se Suomessa onkin vaikeaa.

Kanava hyllytti seuraavan kirjoituksen päätoimittaja Ville Pernaan selityksen mukaan mm ”lähihistorian yksityiskohtien suhteuttamiseen liittyvien ongelmien vuoksi”.

Kuten mutkikas sanontakin osoittaa, ongelmat ovat Pernaan korvien välissä, missä on jälkisuومتumisen hometta. Yhtään virhettä ei Perna osoittanut.

Paavo Väyrysen näkemys oli toinen. (Mkapan kansallisuus on toista tekstiä koskeva lipsahdus. Sormien lipsuminen on pienempi paha kuin aivojen.)

Kanavan päätoimittajaksi tultuaan Pernaä yllättäen jatkoi tuolloin vielä demarivetoisen Ylen (Jungner) vakikommentaattorina, joten oli syytä varoa sen vaarantamista. Ja kertoi haluavansa edustaa vaihtoehtoa nykymenolle, mutta pestasi pääkolumnistiksi kaikkien demaribyrokraattien äidin Raimo Sailaksen!

Lähetetty: 30. marraskuuta 2009 14:41

Vastaanottaja: Kauko Parkkinen

Aihe: VS: Tarjous palstatilan täytteeksi

Tervehdys

Kovaa tekstiä. Löysin vain yhden virheen: Ben Mkapa on tansanialainen, entinen ulkoministeri ja presidentti.

Parhain terveisin Paavo Väyrynen

Rusin ja Suomen kirjat paljastavat:

SDP:n kuningastie katkesi Neuvostoliiton romahdukseen

Aluksi vain vaalikampanjan epäonnistumisena kuitattu SDP:n romahdus viime vaaleissa saa uusia ulottuvuuksia Juhani Suomen Koivisto-kirjasta *Kohti sinipunaa* ja vieläkin selvemmin Alpo Rusin kirjasta *Vasemmalta ohi*. Niistä näkee, kuinka suurella vaivalla rakennettu imperiumi oli ja kuinka korkealta pudotus tapahtui, joten samalla voi päätellä, kuinka syvästä kuopasta olisi uuden puheenjohtajan avulla nouseva.

Rusi kertoo, että jo ennen SDP:n tunnettua vaalivoittoa 1966 Kekkonen ja demarit olivat vuodesta 1963 alkaen ryhtyneet valmistelemaan tahoillaan sekä ulko- että sisäpoliittista muutosta (J.K. Tämän Lipposen muistelmat vahvistavat), joka tulisi nojaamaan ulkopoliitikassa Paasikiven-Kekkonen linjaan ja sisäpolitiikassa keskustan ja vasemmiston hallitusyhteistyöhön. Vyörytystaktiikallaan SDP pelasi sitten keskustan paitsioon molemmilla sektoreilla, jolloin aukeni tie sen hegemonialle,

Molemmilta kirjoittajilta jää mainitsematta Sorsan uutena puoluesihteerinä 1971 saama työryhmätoimeksianto mahdollisimman monen virkapaikan vyöryttämiseksi puolueelle. Hän hoiti tehtävänsä niin tunnollisesti, että Lasse Lehtisen mukaan eräinä vuosina reilu puolet valtion viroista meni sosialidemokraateille.

Samoin on jäänyt vaille huomiota Koiviston virkakautensa jo alettua tekemä tunnustus, että hän oli tuolloin samaan aikaan uskonut kapitalismin romahtavan kymmenessä vuodessa. Usko sosialismin voittoon Suomessa ei siis ollut mistään unelmatehtaalta, vaan perustui selvään käsikirjoitukseen.

Merkittävän lisäpotkun projektille antoi 1960-luvun lopulla demarien johdolla cheytynyt SAK ja samaan aikaan SAK-vetoisesti käynnistynyt keskitetty tulopoliittikka. Sen piiriin siirtyivät monet yhteiskunnallisesti merkittävät asiat, joista keskusta jäi sivuun mutta pysyi tyytyväisenä, kun sen puheenjohtaja Johannes Virolainen sai rauhassa jakaa rahaa omilleen MTK:ssa.

Rauhanliikkeiden ja ylioppilasradikalismin rantautuessa samaan aikaan toden teolla Suomeen alkoi Rusin mukaan porvarillinen maailmankuva tai porvarillinen yhteiskuntamalli hajota vasemmistolaisen hyväksi. Tätä kehitystä Kekkonen suosi sekä valta- ja ulkopoliittisista että myös maailmankatsomuksellisista syistä, ja Keskustapuolueen K-linja seurasi hoiperrellen vanavedessä.

Prahan syksyn edellä toukokuussa 1968 SDP allekirjoitti Moskovassa yhteistyöpöytäkirjan NKP:n kanssa, minkä Rusi kuittaa maininnalla, että kun Itä-Euroopassa oli aloitettu marssi pois sosialismista, Suomessa oli aloitettu marssi sosialismiin.

Nyt vallan täyteydestä puuttui enää ulkopoliittikka, jota Kekkonen johti edelleen suvereenisti tukenaan everstijunttansa. Niinpä sen valtaamiseen keskittyikin jatkossa valtaosa sekä demarien energiasta että molempien kirjojen sisällöstä.

Kirjansa julkistamisen yhteydessä Suomi toisti utterasti, että Holkerin sinipuhallituksen motiivina oli turvata Koiviston toinen kausi presidenttinä. Aivan ilmeisesti tämä oli kuitenkin vain välitavoite, ja lopullinen tavoite oli sementoida SDP:n asiallinen yksinvalta Suomessa Neuvostoliittoon ja sen uuteen johtajaan Gorbatshoviin nojautuen. Vain näin monet muuten selittämättömät ilmiöt käyvät ymmärrettäviksi. Tähän Rusin kirja tuo merkittävää lisävaloa.

Tähän tarvittiin massiivinen monen rintaman ja taistelutantereen vyörytys, vehkeilynäytelmä, jolle tuskin on vertaa Suomen poliittisessa historiassa. Taistelutantereina olivat DDR ja Moskovan Kreml sekä Suomessa asianomaisten maiden suurlähe-

tystöt, varsinkin saunaosastot, ja demarien koko arsenaali oli kutsuttu palvelukseen. Esikunnan muodostivat puoluesihteerit Erkki Liikanen, puheenjohtaja Kalevi Sorsa ja presidentti Mauno Koivisto, vaihtelevassa järjestyksessä.

Vasemmalle kallistumisen myötä myös Kekkosen voimat alkoivat heikentyä, ja vyyrytystä tuki Reporadio, jonka Jarmo Viljakainen tuoreessa kirjassaan osoittaa olleen suoraan Moskovan propagandaväline.

Kirjansa julkistamisen yhteydessä Suomi sanoi Koiviston olleen suorastaan ihastunut Gorbatshoviin. Ehkä enemmän oli kuitenkin kyseessä ihastuminen lähellä hämmöttävään täydelliseen valtaan. Nyt näytti olevan mahdollisuus myös todella ison ympyrän sulkeutumiseen. Olihan SDP Neuvostoliiton syntyessä sisäisen taistelun bolshevikille hävinneiden menshevikkien perinnön kantaja, minkä Tanner jo muistelmissaan oli kertonut kerran maininneensa isäntiään Moskovassa kätellessään. Nämä suhtautuivat siihen kaikkea muuta kuin huumorilla, ja myöhemmin tämä seikka on tuotu venäläismuistelmissakin esille SDP:n huonojen itäsuhteiden selittäjänä.

Mutta nyt näytti vastakkainasettelun aika olevan ohi, ja SDP aikoi liimautua NKP:n kylkeen kuin siamilainen kaksonen. Pitävä napanuora rakentui Sosialistisesta Internationaalista, jonka aseidenriisuntaryhmän puheenjohtajana Sorsa piti tiivistä yhteyttä Moskovaan antaen sekä etu- että jälkikäteisinformaatiota käsiteltävistä asioista myös asiakirjojen muodossa. Tämä nosti hänet Moskovan arvoasteikossa jopa kansainvälisesti tunnetun rauhanaktivistin Ruotsin Olof Palmen ohi.

Kilpailussa Moskovan suosiosta oli tarpeen sekä aktivoida omia suhteita että sulkea Väyrösen johdolla jälleen aktivoitunut kepu niiden ulkopuolelle. Ponnisteluistaan huolimatta SDP ei saanut Gorbatshovia vieraakseen, vaan sai tyytyä kakkosmieheen Ligatshoviin vuonna 1986. Vierailu herkisti isännät niin, että yhteisessä lopputiedonannossa julistettiin yhteneväisiä näkemyksiä sodan ja rauhan kysymyksissä ja syytettiin vain lievästi verhottuna Yhdysvaltoja kilpavarustelusta. Keskustelujen ilmapiiriä kuvattiin jopa toverilliseksi, millä ilmaisulla NKP ei aininkaan ollut syleillyt minkään valtakunnan menshevikkejä.

SAK tarjosi tukipalveluja DDR:n tunnustamisasiassa, mistä tuli keskeinen kamppailukohde Kekkosen ulkopolitiikkaa vastaan. Se antoi huhtikuussa 1968 yhteisen julkilausuman Neuvostoliiton ay-liikkeen kanssa Saksojen tunnustamiseksi, ja sen edustajaksi DDR:n tunnustamiskomiteaan tuli sittemmin järjestön lakimies Tarja

Halonen. Seuraavana vuonna Helsingistä oli Stasin mukaan tulossa tunnustamisiikkeen keskus maailmassa.

SDP:n 31. puoluekokouksen aikoihin 1978 Halonen esitti ohjelmallista yhteistyötä SKP:n kanssa. Esitys ei mennyt läpi puoluekokouksessa, mutta se hyväksyi ulkopoliittisen linjauksen, joka vei puoluetta lähemmäs sosialististen maiden linjaa.

SDP oli Rusin mukaan 1977 myös omaksunut itäeurooppalaisen ihmisoikeuskäsitelmän, mistä syystä se ei tukenut Suomen jäsenyyspyrkimystä Euroopan Neuvostossa, jota Jacob Söderman piti neuvostovastaisuuden linnakkeena. Jo vuonna 1972 mm. Erkki Liikanen ja Ulf Sundqvist olivat allekirjoittaneet kommunistiedustajien aloitteen ”Rauhaa suojaavan lain säätämisestä”. Sen mukaan väärät mielipiteet oli siivottava pois julkisuudesta vaikka poliisivoimin.

Tsernobylin jälkeen 1986 Liikanen kritisoi NKP:n keskuskomiteassa ankarasti läntisiä joukkoviestimiä niiden harjoittamasta onnettomuuden tiedotuksesta ja esitti niiden neutralisointia, koska niiden toiminta oli ”yhä vaarallisempaa niin poliittisesti kuin moraalisestikin”.

Taistelu ulkopoliittikan linjasta

Rusi katsoo Suomen harjoittaneen 1980-luvun alussa samanaikaisesti kahta ulkopoliittista linjaa: toisaalta Kekkonen ja ulkoministeri Väyrysen johtamaa virallista ulkopoliittikkaa ja toisaalta Sorsan SDP:n puheenjohtajana ja Sosialistisen Internationalin aseidenriisuntaryhmän johtajana edustamaa. Voimainkoetus näiden linjojen välillä tapahtui taistelupareittain Koivisto-Kekkonen ja Sorsa-Väyrynen. Näistä ensin mainittu pysyi pitkään pinnan alla, kunnes se keväällä 1981 putkahti pintaan paljastaen samalla Kekkonen voimien heikentymisen, mikä antoi Koivistolle yllätteen.

Molemmat kirjantekijät ovat kuitenkin sivuuttaneet tämän ottelun dramaattisen huipentuman ja samalla loppunäytöksen Kultarannassa 21.7.1981. Kohta sen jälkeen Kekkonen henkinen selkäranka näyttää murtuneen, ja kuusi viikkoa myöhemmin hän oli työkyvytön.

Kahdesta paikalla olleesta vain toinen on elossa, mutta hänen suunsa ja paperinsa ovat suljetut, ja tieto rajoittuu siihen, mitä hän tuo esille pikamuistelmissaan *Politiikkaa ja politikointia 1978-81*. Se ilmestyi hänen toisen kautensa alussa ja sisälsi tuosta invaasiosta Koiviston oman muistion, jota analysoimalla voi päätellä monenlaisia asioita, kuten kirjoitin Kanavassa 4/89 J.K. Joka ihmeekseni julkaisi sen. (Se oli silloin vapaampi kuin nyt!)

Uusien tietojen valossa tuo monimielinen muistio, joka aikanaan näytti yksittäiseltä episodilta, näyttää asettuvan paikalleen palapelissä. Toverukset Koivisto ja Sorsa olivat tulleet yhtä matkaa Sosialistisen Internationaalien kokouksesta, ja vierailun muodollinen tarkoitus oli siitä raportointi, mutta todellinen syy oli Eino Uusitalon esitys Kekkonen uudeksi jatkokaudeksi ja sen aiheuttama säikähdytys. Nyt on syytä kysyä, kertoiko rehvakkaasti esiintynyt Koivisto heikentyneelle Kekkoselle myös sen, miten SDP järjestön siivellä aikoo ratsastaa sisälle Kremlin porteista? Veikö se Kekkonen käsistä hänellekin rakkaan vallan viimeisen säikeen? Voi myös kysyä, hajastelevatko muistion omituiset koukerot paniikkia.

Kekkonen poistuttua näyttämöltä myös Koivisto saattoi keskittyä Väyrysen ”suitsimiseen”, kuten kerän purkamisen jo tammikuussa 2006 aloittanut Ylen A-piste paljasti Liikasen kertoneen Kremlissä toukokuussa 1986. Näin ohjelma samalla sinetöi oman lakkauttamisensa. Vuotta myöhemmin suitsiminen sitten toteutettiin raivaamalla tie Holkerin sinipunahallitukselle ns. porvarisopimuksen kaadolla.

Hyvää sivustatukea demarit saivat Jukka Tarkalta, joka vuonna 1989 Ahti Karjalaisesta kirjoittamassaan kirjassa leimasi Väyrysen maanpetturiksi tulkitessaan vähintäänkin epätarkasti tämän KGB:n edustajalle Vladimiroville lähettämän kirjeen sanamuotoa. Tämä oli ollut myös Kekkoselle yhteyshenkilö, ”kotiryssä”, ahkerassa käytössä olleella ”puoluelinjalla”, joten Väyrynen sai osana Kekkonen isänperintöä harteilleen myös tämän taakan.

Koivisto sen sijaan kantoi edelleen Tamminiemen pesänjakajat -pamfletista saamaansa nuhteettoman yksinäisen sheriffin leimaa, johon kaikki kähmintäepäilyt kilpistyivät. Mutta Rusi kirjoittaa, ettei Koivisto ”ainakaan muistelmissaan moiti edeltäjänsä tästä asioiden hoitokulttuurista”.

Ei hän todellakaan moiti muistelmissaan, mutta heti tuoreeltaan Koivisto luki sille suorastaan jyrisevän tuomion. Kirjoitin tästä vuonna 1994 ilmestyneessä pamflettissani *Totuuden viimeiset hetket* lyhyen kuvauksen:

”Koivisto ryntäsi tv:hen vahva adrenaliiniannos suonissaan ja tuomitsi sekä Väyrysen että Kekkonen toimet mistään piittaamattomaksi peliksi. Lisäksi hän vakuutti, että kerrotun kaltaisia kontakteja ei voitu pitää maan tapana, vaikka sellaisia kyllä esiintyi.”

”Väyrynen sanoi tuolloin tuoreeltaan lehdissä, että kyseessä oli murhayritys, tarkoittaen ensi sijassa poliittista murhaa.”

Muistelmissaan Koivisto ei enää voinut toistaa moitteitaan, koska sillä välin musta oli muuttunut valkoiseksi. Vuonna 1992 ilmestyneissä muistelmissaan *Tehtaankatu 1* neuvostodiplomaatti Aleksandr Gorbunov oli kertonut, että Koivisto oli itse varsin aktiivisesti seurustellut Vladimirovin kanssa jo 1960- ja 70-lukujen taitteesta lähtien mm. omassa keittiössään viskilasin äärellä.

Tuo tv-pätkä kannattaisi ajaa hidastettuna uusintana, koskapa tutkijatkaan eivät tunne sitä.

Koivisto päivitti sitten tilanteen Paasikivi-seuran kokouksessa marraskuussa 1993, jolloin hän kertoi, että puoluelinja oli todella ollut olemassa myös hänen aikanaan ja että se oli huomattavasti helpottanut asioiden hoitoa. Toimittaja Unto Hämäläinen kuvasi Helsingin Sanomissa, miten kuulijat seurasivat esitystä henkeään pidätellen mutta nielivät sen vähin äänin.

Rusi kertoo myös, että Koiviston kaudella julkisuudessa syntynyt kuva KGB:n otteen heikentymisestä on väärinkäsitys ja johtui siitä, että KGB:n toimintamahdollisuuksia paransi Koiviston Supolle antama määräys, ettei itätiedustelun toimintaa enää seurata. Lisäksi Koivisto torjui systemaattisesti KGB- ja Stasi-loikkareiden välittämät vihjeet niistä suomalaisista, joita ilmiannettiin itätiedusteluyhteyksistä.

Kun Väyrysen harteille oli vielä saatu vyörytettyä syntipukin rooli idänkaupan kriisistä, jota hän oli pyrkinyt ehkäisemään vastoin demarien kantaa, kuten myös Suomen Pankin idänkaupan osaston päällikkö Kari Holopainen vuoden takaisissa muistelmissaan kertoo, oli viimeinenkin kotimainen este suitsittu, ja yksinäinen sheriffi ratsasti jo Kremlin porteilla. Mutta ne eivät auenneetkaan, vaan portinpielet kaatuivat yhdessä Neuvostoliiton kanssa. Se tuli niin yllättäen, että jopa Sorsan Tampereelle puuhaama Sosialistisen Internationaalinen suuri show peruuntui. Jäi näkemättä, olisiko se samalla ollut SDP:n ja NKP:n historiallisen liittoutumisen juhla.

Pahoja enteitä oli tosin saatu jo sitä ennen. Janajevin koplan tekemä vallankaappausyritys oli pakottanut Gorbatshovin pakenemaan muutamaksi päiväksi maa-seudulle, mutta toiveajattelu sumensi Koiviston arvostelukyvyyn, niin että hän oli täysin ”pihalla” tapahtumista.

Koivisto selitti amerikkalaistoimittajille, että tämä oli vahvistanut Gorbatshovin asemaa. Ja Helsingin Sanomien haastattelussa 24.9.1989 hän torjui mahdollisuuden kaikkiin niihin keskeisiin muutoksiin, joita Itä-Euroopassa oli tapahtuva aivan

lähikuukausina: NKP:n yksinvallan menetys, Neuvostoliiton hajoaminen, kommunismin luhistuminen sekä uusien kansallisvaltioiden nousu Itä-Euroopassa.

Hänen parin sanan vastauksissaan ainoa myöntävä koski Gorbatshovin mahdollisuutta nostaa Neuvostoliitto taloudellisesti jaloilleen. Kuvaavasti Gorbatshov sitten vallasta syrjäytettyinä perusti Neuvostoliittoon sosialidemokraattisen puolueen, mutta sen kannatus jäi alle prosenttien.

Sisältökin oli parasta ennen

Mutta tulopolitiikan ja SAK:n tukijaloillaan sekä virkamiehitysten avulla SDP jatkoi hegemoniaansa aina viime kevään vaalitappioon saakka, jolloin se jäi tyhjän päälle. Halosen interventio sisäministeriön kansliapäällikkönimityksessä lienee nähtävä paniikkireaktiona virkaimperiuminkin alkaessa murentua.

Mutta pohja petti myös sisältä päin, kun teollisen yhteiskunnan tarpeisiin luotu marxilainen kollektiivinen ihmiskuva oli jo vanhentunut, eikä se vastaa ihmisen todellista olemusta, kuten psykoanalyttikko Tommy Hellsten kirjassaan *Uhanalainen ihminen* toteaa. Voi sanoa, että se on vieras suomalaiselle identiteetille. Se soveltui mainiosti joukkovoimalla pyöritettyyn tupoteatteriin ja työvoimalla käyvään teollisuuteen, mutta ei lainkaan palveluyhteiskunnan yksilöllisyyteen.

Nämä substanssikysymykset vain jäävät paljolti kummankin kirjoittajan ulottumattomiin, Rusilla jo aiheen vuoksi ja Suomellakin niillä on vain sivurooli. Suuri puute on, että kumpikaan kirjoittaja ei näytä tuntevan *Erfurtin ohjelmaa*, millä nimellä Karl Kaytskyn marxilaisuuden katekismukseksi kirjoittama kirja suomennettiin 1907. Se oli luotu samannimisessä kaupungissa 1891 Saksan sosialidemokraattien vaaliohjelmaksi.

Rusi tosin siteeraa Sorsan sanoja DDR:n puolue-edustajan kanssa, kun tämä mainitsee Suomen työväenpuolueiden saaneen ohjelmasta ”suuria impulseja”, mutta ilmaus on kovin lievä. Tosiasiassa SDP on edennyt varsin tarkoin sen käsikirjoituksen mukaan, eikä suomalaista sosialidemokratiaa oikeastaan voi ymmärtää tuntematta ohjelmaa. Suoraan sieltä selittyvät mm. taistelu työehtosopimuksista ja työsuojelusta, samoin kuin puolueen käsitykset maataloudesta ja yrittäjätoiminnasta.

Ohjelman mukaan tavoitteena oli valtiovallan hankkiminen työväenluokan käsiin, mikä tavoite vahvistettiin Pälkäneellä – kuvaavasti Harhalan koululla – Prahan tapahtumien jälkeen marraskuussa 1969 pidetyssä puolueen radikaalisen neuvon-

pidossa. Se sisältyi Ulf Sundqvistin kirjoittamaan ns. pälkäneläisten julkilausumaan, ja Paavo Lipponen suositteli alustuspuheenvuorossaan ”yksinkertaisesti siirtymistä työväenvaltaan”. Rusi toteaa hänen jättäneen keinot avoimiksi.

Ryhtyessään venäläisten kaasuputkiasiamieheksi Lipponen on nyt tavallaan palannut toista tietä nuoruutensa harrastusten pariin. Pääministeri Vanhanen kiitteli, että hän teki sen julkisesti eikä siis ryhtynyt salaiseksi asiamieheksi.

SDP:n valtaa on pitkittänyt se, että porvarillisilla puolueilla ei ole mitään Erfurтин ohjelman kaltaista johdonmukaista agendaa, vaan niiden aloitteellisuus perustuu korkeintaan ”tasa-arvotupon” kaltaisiin hetken improvisaatioihin.

Suomen kirjaa on vähätelty puuttuvien lähdeviittausten vuoksi, mutta tämä veruke ei päde Rusin kirjaan. Kuitenkaan media ei näytä uskaltavan tarttua vakavasti hänen tunnontarkasti penkomaansa tunkioon. Ehkä löyhkä pelottaa. Suhtautuminen noudattaa suomettumisen kauden turvallista mallia: hartiat lypsyyn ja hiljaa. Jatka- taan kuin mitään ei olisi tapahtunut. Liikasta on jo esitetty presidenttiedokkaaksi.

Lokakuussa 1991 eduskunnan silloinen puhemies Ilkka Suominen sanoi Kalevi Sorsan muotokuvan paljastustilaisuudessa: ”Kun Suomen viime vuosikymmenten poliittista historiaa kirjoitetaan, nousee Kalevi Sorsan persoona ainutlaatuisen vahvasti esiin.” Nämä profeetalliset sanat ovat nyt käyneet toteen.

Moni hankkeen puuhamiehistä ja myös mm. taustajoukkona olleista taiteilijoista voisi tehdä ihmiskokeita itsellään: pystyykö lukemaan Rusin kirjan tuntematta häpeää. Jos pystyy, on syytä huoleen.

Paljastusten jälkeen on luonnollisesti alkanut jälkien peittely. Osku Pajamäen kirjassa *Ahne sukupolvi* demarien vyöryminen aseisiin on taitavasti häivytetty koko ikäluokan massaan ja syyksi. Kirjan oikeampi nimi voisi olla esimerkiksi Vallalle ahne puolue. Taustatukea on antanut kiireellä kokoon kyhätty halpakirja *Suuret ikäluokat luokkakuvassa*, toisena tekijänä SDP:n entinen puoluesihteerä. Se osoittaa ennen muuta tekijöiden olleen hyviä aineenkirjoittajia kouluaikanaankin. Mutta mediaan ne upposivat paljon Rusin ja Suomen kirjoja paremmin.

J.K.

Jos arvoisan lukijan on vaikea uskoa edellä olevaa kirjallisten lähteiden perusteella koottua kuvausta, hän voi verrata tapahtumia kauppatieteen tohtori Heikki Urmaksen pari vuotta tuoreemman kirjan *Raadolliset toverit ja vallan väärinkäyttäjät*